

Frirummet – formater med samtalen i centrum

En evaluering af Frirummets aftryk og betydning

Frirummet - formater med samtalen i centrum

En evaluering af Frirummets aftryk og betydning

Forfattere

Maria Elisabeth Jensen & Cecilie Hedegaard Bak

Øvrige bidragydere

Line Bilberg, Johan Vad Knudsen & Anton Hvidberg Munch

Rekvirent

Frirummet

Layout

Videncenter for Folkeoplysning

Udgave

1. udgave, august 2023

Fotos i udgivelsen

Videncenter for Folkeoplysning, hvis andet ikke angives

Tryk

Dantryk A/S

ISBN

978-87-93784-96-3 (pdf)

978-87-93784-97-0 (tryk)

Udgiver

Videncenter for Folkeoplysning

Frederiksgade 78B, 2.

DK-8000 Aarhus C

T: +45 3266 1030

E: vifo@vifo.dk

W: www.vifo.dk

Gengivelse af denne udgivelse er tilladt med tydelig kildehenvisning.

Indhold

Forord	Side 3
Formål med evalueringen	Side 4
Frirummets aktiviteter	Side 5
Debatpilotuddannelsen	Side 6
Frirumsdebatten	Side 8
Politik & Poesi	Side 10
Workshops	Side 12
Møder på Hal-vejen	Side 14
Frirummets digitale aftryk	Side 15
Fremadrettede perspektiver	Side 16
Folkets journalistpris	Side 18
De unges udbytte af arbejdsdøgnet	Side 23
Ungepanelets sammensætning	Side 24
Fremadrettede perspektiver	Side 26
Mod forankring og udvikling af Frirummet	Side 28
Eftertanker	Side 30

Foto: Frirummet

Forord

”Demokratiet er ikke noget i sig selv afsluttet. Demokrati er ikke noget, der kan stå fast én gang for alle, ikke en hovednøgle, der kan lukke ude og inde.”

’Hvad er demokrati?’, Hal Koch

Det slog Hal Koch fast lige efter 2. verdenskrigs ophør, men citatet er lige så aktuelt i dag. Demokratiet er fortsat hårdt prøvet – ikke kun i Danmark, men i høj grad også i Europa og rundt om i verden. For Hal Koch var demokrati først og fremmest en livsform, hvor samtalen er i centrum. Det er en livsform, som fordrer, at man lever demokratiet i hverdagen, mellem venner og naboer, men også udadtil i større kredse – eksempelvis i den offentlige debat. Demokratiet er ikke statisk og kan ikke sikres, men skal derimod kontinuerligt læres og udvikles i og af generationer.

I dag foregår en stor del af den offentlige samtale på TV eller via andre digitale platforme. Mens det skaber mere lige muligheder for at deltage i den offentlige samtale, har det også skabt ekkokamre, hvor tonen kan blive hård og den fysiske afstand stor. Man kan fristes til at sige, at samtalens livsform har forandret sig. Derfor er det også nærliggende at antage, at samtalen som format kontinuerligt må fornyes.

I 2016 gik Efterskoleforeningen, Friskoleforeningen og Højskoleforeningen sammen i et strategisk og værdibåret samarbejde og startede Frirummet. Formålet med Frirummets arbejde er at skabe en debatkultur, hvor der er plads til nuancer, og hvor alle har mod på at deltage. Frirummet er gået samtalens møjsommelige vej, og med nye formater har de arbejdet med at inkludere forskellige målgrupper i den demokratiske samtale – ligesom de har forsøgt at nuancere, forme og forbedre den.

Et helt afgørende element for parterne er at involvere særligt de unge, men også lokalbefolkningen politikere og medier, i fælles drøftelser omkring demokratiet, og hvordan

det udvikles og styrkes. En troværdighedsanalyse fra 2022 (Radius CPH) viser for eksempel, at politikere og journalister er de faggrupper, som befolkningen har lavest tillid til. Der er således plads til forbedring.

Det særlige fokus på unge skyldes blandt andet, at flere undersøgelser viser (bl.a. Demokratianalysen, 2022), at de unge – særligt unge på eller med en erhvervsuddannelse – har lav eller meget lav demokratisk selvtilid. Det udmønter sig i store forskelle i gruppen af unge i forhold til deres samfundsdemokratiske deltagelse. Stemmetilslutningen ved det seneste kommunalvalg og regionsrådsvalg i 2021 var eksempelvis lavere hos gruppen med lav demokratisk selvtilid sammenlignet med de unge med høj demokratisk selvtilid. Desuden diskuterer denne gruppe af unge heller ikke politik med venner og familie i samme grad som de unge med høj eller meget høj demokratisk selvtilid.

Mange unge oplever desuden i dag, at der er en hård tone i debatten. To ud af tre unge mener for eksempel, at samfundsdebatten online præges af ekstreme holdninger, som negativt påvirker deres lyst til at deltage. Derfor har det været vigtigt for Frirummet at præsentere de unge for et anderledes debatformat, der er et modsvar til den råbe- og konfliktkultur, som afholder mange unge fra at deltage.

Videncenter for Folkeoplysning (Vifo) har siden efteråret 2022 fulgt, kortlagt og evalueret Frirummets aktiviteter. Tak til Frirummets sekretariat for deres engagement og for en god evalueringsproces. Også tak til de debatpiloter, unge og øvrige informanter, der har bidraget til evalueringens fund og perspektiver. En særlig tak til Frirummets leder, Josefine Weng, for et godt og konstruktivt samarbejde og en givende samt ærlig dialog.

Maria Elisabeth Jensen

Videncenter for Folkeoplysning, juni, 2023

Formål med evalueringen

Evalueringen er blevet til i et samarbejde med Frirummet, da Vifo ønsker at opnå erfaringer med formater, der arbejder mod unges demokratiske inddragelse.

Det overordnede formål med evalueringen er at bringe nye perspektiver og læringer frem med henblik på en forankring af projektet. Evalueringen skal skabe inspiration til nye initiativer i samarbejdskredsen omkring Frirummet. Derfor vil denne pixi indeholde perspektiver, som kan tages med i fremtidige overvejelser.

Evalueringen bygger på følgende dele:

- Et overblik over og kortlægning af Frirummets samlede aktiviteter på baggrund af Frirummets eget materiale i form af evalueringer, registreringer, billed-, lyd-, og videomateriale.
- Debatpiloternes oplevede udbytte og anvendelse af uddannelsen – baseret på ti interviews med uddannede debatpiloter samt deltagelse og observation ved debatpilotuddannelsen i 2023.
- Ungepanelets oplevede eget-engagement og handletillid i forbindelse med Frirummets arbejdsdøgn på Ungdomsøen til Folkets Journalistpris – baseret på observationer og interviews med unge, nominerede medier, lærere og Frirummets medarbejdere.

Metode

Alt materiale fra Frirummet er gennemlæst og vurderet. Der er foretaget en overbliksanalyse af det samlede aftryk. Alt kvalitativt materiale er transskriberet og kodet via åben og senere lukket kodning. Feltnotater er renskrevet og tematiseret efter åben kodning. Vifos deltagelse ved arrangementer i perioden, samt yderligere interviews, er anvendt som baggrundsviden og forståelsesmateriale.

Om Frirummet

Fra 2016 til foråret 2023 fungerede Frirummet som et selvstændigt sekretariat med de frie skolers ledelse som styregruppe. Frirummets aktiviteter er i dag en integreret del af de tre foreningers indsats for en bedre offentlige samtale.

Frirummet blev etableret med støtte fra Trygfonden og har senere fået bevillinger fra Samfonden.

Frirummets indsatsområder

Siden 2016 har Frirummet arbejdet med følgende indsatsområder:

- Udvikling af et nyt debatformat og uddannelse af debatpiloter
- Udvikling af pædagogisk materiale med fokus på demokratisk dannelse og deltagelse
- Etablering og uddeling af 'Folkets Journalistpris' med fokus på mediernes rolle i demokratiet.

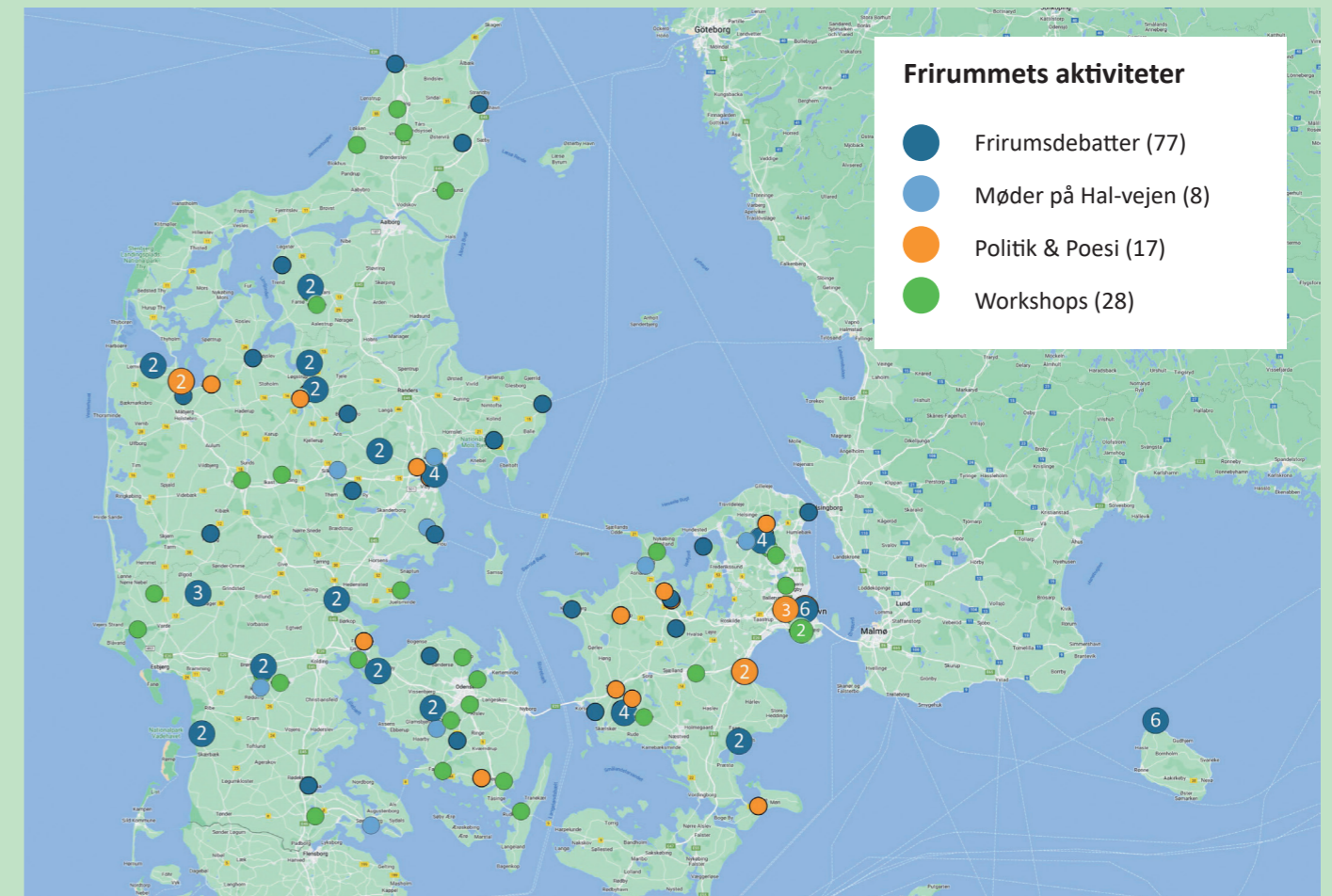
Frirummet har desuden været med til at udgive to bøger, som også ligger til grund for evalueringen:

- 'Mod Fællesskab - Børn og unges veje til demokratisk deltagelse'
- 'Blev du klogere? Sådan forbedrer du den offentlige samtale' af Cathrine Gyldensted.

Frirummets aktiviteter

Siden 2016 har Frirummet arbejdet med at udvikle og afholde forskellige aktiviteter, der tilsammen skal være med til at understøtte deres formål om at styrke den demokratiske samtale. Kortlægningen af Frirummets aktiviteter viser, at der er blevet sat et bredt geografisk aftryk. Foruden de kortlagte aktiviteter har Frirummet uddannet mere end 300 debatpiloter (se side 7).

På de næste sider gennemgås Frirummets aktiviteter og aftryk samt Vifos blik på fremadrettede perspektiver. Herefter fremhæves endnu en af Frirummets aktiviteter, Folkets Journalistpris, samt overvejelser til fremtiden. Sidst præsenteres forslag til forankring og udvikling af Frirummet i fremtiden.

Kortet viser den geografiske spredning af Frirummets forskellige aktiviteter. Ifølge Frirummets oversigter er der afholdt 77 Frirumsdebatter, men kortet viser kun 70 Frirumsdebatter grundet manglende lokation på syv debatter. Der har ikke været krav om registrering af Frirumsdebatterne, hvilket betyder, at det faktiske tal sandsynligvis er højere.

Debatpilotuddannelsen

En væsentlig del af Frirummets arbejde har været at uddanne og støtte de cirka 311 debatpiloter, som gennem projektperioden har taget uddannelsen, der gør dem i stand til at afholde en Frirumsdebat.

Sigtet med debatpiloterne er, at de skal initiere og afvikle debatarrangementer samt udgøre et såkaldt debattørkorps.

I projektets første fase blev uddannelsen kun udbudt til de frie skolars bagland – eksempelvis lærere og forstandere – men er siden blevet åbnet op for alle. Debatpiloterne har, foruden at arrangere debatter, haft til opgave at udbrede kendskabet til Frirummet.

Debatpiloternes udbytte

For en stor del af debatpiloterne er Frirummet blevet en del af deres faglige arbejde, og for mange af dem har det haft en faglig og personlig betydning at tage uddannelsen.

” *Jeg synes virkelig, at det har betydet meget for, hvordan jeg ser på det her med debatter, demokratisk samtale, samfundsmæssigt engagement og udvikling af børn og unges demokratiske dannelse og deltagelse.*”

Debatpilotuddannelsen har ikke kun betydning for den enkelte debatpilot, der tager uddannelsen, men ender i flere tilfælde også med at have betydning for den arbejdsplads, som debatpiloten er tilknyttet i dagligdagen.

” *Vi har lige haft tre dage, hvor vi tog ud af huset og kun lavede Frirumsdebatter. Den kan få dig gennem noget, hvor der måske er uenighed, den kan få folk til at se ting fra andre vinkler, den kan skaffe ny viden og skabe nye initiativer (...) Det er meget mere end bare at holde en debat.*”

Hos debatpiloterne er der en oplevelse af at være en del af et fællesskab, som arbejder for nogle værdier og at skubbe på en udvikling – både i det daglige arbejde, men også i samfundet mere generelt. Det at være repræsentant for noget bliver i denne sammenhæng en vigtig driver for debatpilotens motivation og engagement.

Flere debatpiloter fortæller desuden, at de selv bliver sat i spil på en ny måde, hvor de udvikles og for eksempel skaber et andet undervisningsrum for eleverne. Samtidig fortæller flere, at deres eget ’ståsted’, deres holdninger og tanker om andre også har forandret sig.

Debatpiloternes møde med virkeligheden

Frirummet har ikke haft et mål om at uddanne et bestemt antal debatpiloter. Til gengæld har de haft en ambition om, at der skulle afholdes 1.000 Frirumsdebatter. Men erfaringerne har vist, at én ting er at tage uddannelsen som debatpilot. Noget andet er at omsætte teori og redskaber til praksis. Det kan være et stort og skræmmende skridt og kan måske forklare, hvorfor der ikke har været afholdt det forventede antal Frirumsdebatter (77 registrerede).

” *Da jeg gik derfra [DP-uddannelsen], vidste jeg jo ikke 110 procent, hvordan jeg skulle omsætte det. Det ved jeg måske heller ikke helt endnu, men jeg kan mærke, at jeg bruger ret meget af det.*”

Erfaringerne viser, at der kan gå lang tid fra, at debatpiloterne har taget uddannelsen, til de får afholdt den første Frirumsdebat. Nogle når slet ikke dertil, men i stedet har mange kunnet bruge elementer fra uddannelsen.

” *Da vi sagde, at hvis nu vi så bort fra at køre en [debat, red.], der var fuldstændig efter modellen, så blev det lidt lettere. Vi tog udgangspunkt i metoderne i stedet for Frirumsformatet (...).*”

I debatpiloternes fortællinger ses også, at der er en bevidsthed om at være en del af og repræsentant for Frirummet, som kan virke skræmmende.

” *Og så sagde han, ’så har vi fået besøg af Frirummet’, og præsenterer så mig (...) Det lød næsten som om, at nu kommer der en professionel, der kan facilitere en debat her, og der kan jeg mærke, at det kan jeg ikke. Jeg har taget en debatpilotuddannelse, og jeg har forberedt mig lidt, og jeg ved, at der er noget, der fungerer godt, men I er nødt til lige at hjælpe mig lidt.*”

Debatpiloterne oplever desuden, at det er tids- og ressourcerelevende at komme i gang med at afholde Frirumsdebatter. Derfor er det at kunne få hjælp og sparring fra Frirummet helt afgørende og også noget, flere af debatpiloterne har fået af Frirummets medarbejdere.

” *Det er ikke sådan, at når du bliver uddannet debatpilot, så går du bare ud og gør det. Der er masser af mennesker omkring, der brænder for det her, (...) der er nogle, der kan hjælpe én videre, så man kommer i gang. Når det kommer til stykket, så er det ikke så svært.*”

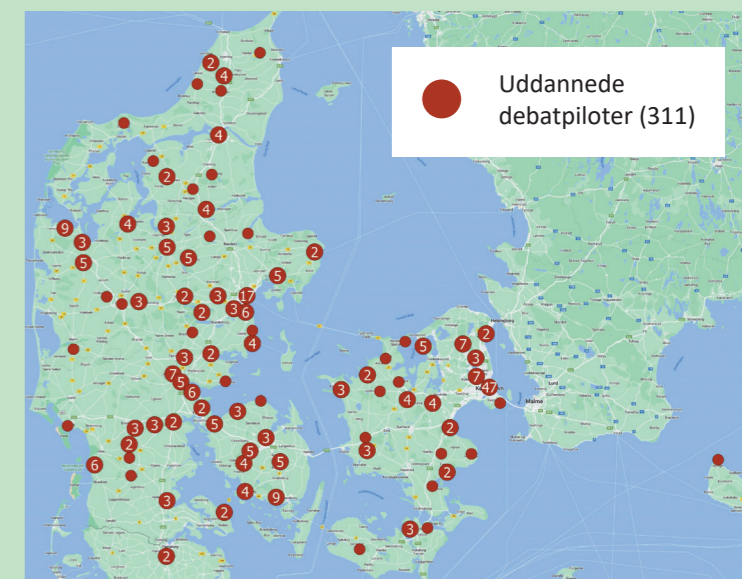
Kortet viser den geografiske spredning blandt de uddannede debatpiloter. Ifølge Frirummets oversigt er der blevet uddannet 311 debatpiloter. Kortet viser dog kun 308 debatpiloter, da lokationen har været utilgængelig for to debatpiloter. Én debatpilot kommer fra Oslo, Norge, og er ikke med på kortet.

Fakta om debatpilotuddannelsen

Uddannelsen er et todagesseminar, hvor debatpiloterne bliver klædt på til at arrangere Frirumsdebatter og agere moderatører på de tre runder: Fronter, Refleksioner og Initiativer.

Debatpiloterne undervises i konfliktanalyse, spørgeteknikker, debatstyring og kropssprog. De forberedes også på, hvilke udfordringer der kan opstå i en debat, og hvordan de kan håndtere dem.

De uddannede debatpiloter består primært af lærere fra de frie skoler, forstandere, bestyrelsesmedlemmer samt skoleledere og viceforstandere. Derudover består gruppen af debatpiloter med blandet faglighed, som spænder fra journalist over professor til politisk konsulent og biblioteksleder.

Frirumsdebatten

Frirumsdebatten er omdrejningspunktet for Frirummet, og idéen med formatet er at imødekomme et stort behov for at skabe debatter, der ikke fokuserer på en vinder eller taber, men derimod på at blive klogere på et emne og på baggrunden for de forskellige holdninger, der er til emnet.

Frirumsformatet tager uenigheder alvorligt og er konstrueret til at få uenighederne frem og samtidig skabe den plads, tillid og tryghed, der skal til, for at debattørerne kan håndtere deres uenighed med respekt for hinanden og sagen. Målet er ikke enighed, men derimod at blive klogere og handlingsanvisende.

Debatpiloternes oplevelser med formatet

Frirumsdebatformatet beskrives som en metode, der danner struktur på en samtale, men for nogle debatpiloter kan formatet derfor også i starten forekomme låst. Flere giver udtryk for, at formatet kræver meget af dem, og at det

derfor både opleves som en udfordring og som mulighedsskabende at arbejde med. Jo mere erfaring de får, jo mere bliver de dog i stand til at 'lege' med formatet og tilpasse det den ramme og kontekst, de er i. For mange bliver det, der oplevedes låst, efterhånden til en strukturel ramme.

” *Det, Frirumsdebatten har, er en ramme, så man kan gå ind i en konflikt, uden at det bliver for følsomt, farligt, eller at det bliver mudderkast (...)*”

Flere debatpiloter har oplevet, at de har skullet krydse en personlig grænse, når de har skullet gå tæt på en politiker. Men når grænsen først er krydset, oplever nogle, at det er lykkedes at få mere end et 'politikersvar'.

” *...de der situationer, hvor man skulle gå tæt på. Altså, hvor det var meget personligt (...)* Det, synes jeg, var ret interessant, men også grænseoverskridende.”

Foto: Frirummet

Frirumsdebatten justeres og modelleres løbende, og debatpiloten skal hele tiden have fokus på at opfange pointer, spørge dybdegående og samtidig skabe det optimale og trygge rum for alle parter. Det stiller særlige krav til debatpilotens kompetencer og kan for nogle være en udfordring.

” *Jeg synes, det er svært, at man skal navigere igennem en debat, hvor man dels har forberedt nogle spørgsmål og har en idé om, hvor debatten kommer til at gå hen, men hele tiden skal være fleksibel i forhold til, hvad de to deltagere svarer. Man skal hele tiden styre debatten og tænke selv, havde jeg nær sagt. Man skal være ret meget på stikkerne.”*

Frirumsdebatten i tal

Frirummet har sigtet efter 1.000 afholdte Frirumsdebatter, men evalueringen viser, at der er afholdt 77 i den tid, Frirummet har eksisteret.

Det skyldes til dels coronakrisen, som satte en stopper for de fleste aktiviteter, og dernæst de udfordringer, som debatpiloterne har oplevet.

Det betyder dog ikke, at der ikke kan være afholdt flere debatter, som har haft nogle af elementerne fra Frirumsformatet med.

Der skal også tages højde for, at der kan være afholdt flere Frirumsdebatter, end der er blevet registreret i kortlægningen, da der ikke er noget krav om at gøre Frirummet opmærksomme på, at man afholder en Frirumsdebat.

Fakta om Frirumsdebatten

En Frirumsdebat består af tre runder, som i princippet skal have lige meget plads – både i tid og substans.

Fronter:

Konflikten gøres tydelig, og fronterne trækkes op, så alle ved, hvor debattørerne er uenige.

Refleksioner:

Debattørerne inviteres til at reflektere over dilemmaer og egen tvivl og anerkende modpartens synspunkter og argumenter. Runden indledes med et personligt spørgsmål til hver debattør. Det kan være 'Hvordan håndterede I uenighed i dit barndomshjem?' Via refleksionsrundens fire hovedområder 'det personlige spørgsmål', 'modpartens argumenter', 'dilemmaer' og 'tvivl' tages debatten videre. Refleksionsrundens formål er, at paraderne falder, og sympatien for modparten vokser.

Initiativer:

Debattører og deltagere finder i fællesskab frem til initiativer, der kan bringe sagen produktivt videre. Runden har et handlingsorienteret sigte og vender initiativet ud mod deltagerne, der skal komme med idéer og konkrete tiltag. Spørgsmål som 'Hvad er det næste skridt?', 'Hvordan tager vi skridtet?' Og 'Hvornår?' er indgangsreplikken fra moderators side.

Se desuden bogen 'Blev du klogere? Sådan forbedrer du den offentlige samtale' af Cathrine Gyldensted.

Politik & Poesi

I samarbejde med Grundtvigsk Forum har Frirummet udviklet konceptet Politik & Poesi, som er en invitation til at tale om politik med kunsten og poesien som indgangsvinkel.

Formålet med Politik & Poesi er at skabe en anderledes ramme for den demokratiske samtale ud fra tanken om, at 'det poetiske sprog' kan være langt mere præcist end 'det politiske sprog'. Idéen med formatet er at give plads til de værdier, tanker og tvivl, der danner baggrunden for politiske beslutninger.

Grundtvigsk Forum og Frirummet har inviteret kulturhuse, biblioteker, skoler og andre organisationer til at melde sig som arrangører og har i den forbindelse udarbejdet et inspirationshæfte og en række samtalekort, som er frit tilgængelige. Desuden har arrangørerne haft mulighed for at søge 2.000 kr. i støtte til forplejning.

Fotos: Jannik Landt Fogt

Arrangørernes oplevelse

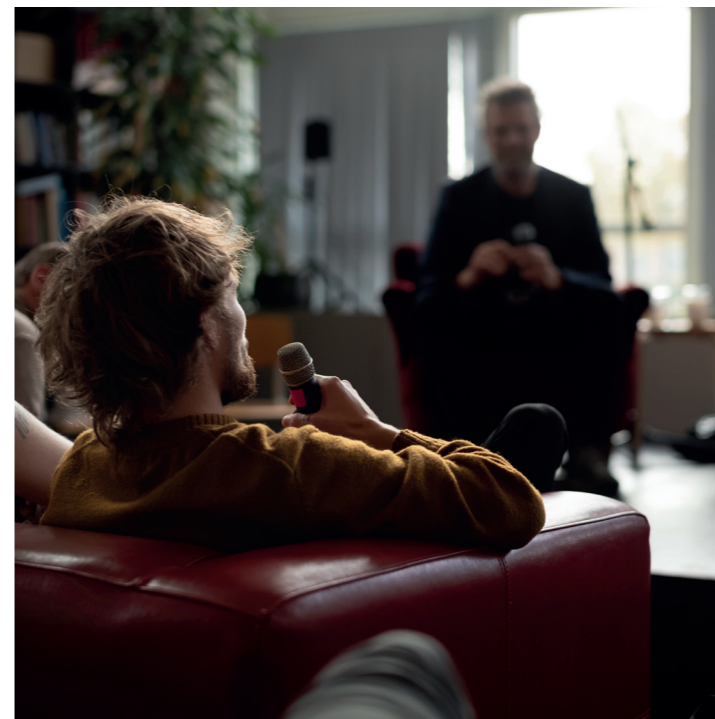
For de arrangører, som har grebet konceptet, har det været en positiv oplevelse. De beskriver, at deltagerne har fået 'noget andet' med hjem, og at de har mødt lokalpolitikere på en ny måde, hvor værdier, tanker og tvivl i højere grad blev legitime at tale om. Samtidig har konceptet haft en høj grad af frihed tilknyttet, og der har fra Frirummets side været stor rummelighed over for, at arrangørerne har kunnet tilpasse formatet. Dog er der kun afholdt 17 arrangementer, hvilket hovedsageligt skyldes udfordringer med formatet. Frirummets eget evalueringsmateriale viser, at de arrangører, der ikke har afholdt Politik & Poesi-arrangementer, blandt andet svarer:

- at konceptet opleves uhåndgribeligt
- at det kan være vanskeligt at koble konceptets abstrakte niveau til lokalpolitik
- at det kræver en lokal ildsjæl, der forstår og har lyst til at prøve kræfter med det alternative og kreative koncept
- at den første tidsramme [oktober/november 2022] var for snæver – flere ønskede at afholde arrangementer i 2023, hvilket Frirummet således åbnede for.

! Politik & Poesi i tal

I 2021 blev der afholdt syv arrangementer med mere end 500 deltagere i alt. I 2022-2023 har der været afholdt yderligere ti Politik & Poesi-arrangementer, så det samlede antal er 17.

Igen skal der dog tages højde for, at det ikke er et krav at informere Frirummet om, at man afholder arrangementerne.

Fotos: Kasper Munk Lillelund

Fotos: Frirummet

Workshops

Fra oktober 2019 til marts 2020 lavede Frirummets sekretariat 28 workshops med fri- og efterskoleelever fra 5.-10. klasse. Formålet med workshoppen var at lave en anden slags undervisning, der rettede elevernes opmærksomhed mod betydningen af demokrati, demokratisk samtale og debat ud fra Frirummets fem pædagogiske principper. På workshoppen blev der stillet spørgsmål som:

- Hvorfor er det vigtigt at være uenige nogle gange?
- Hvorfor er det vigtigt at kunne sige sin mening og lytte til andres?

Workshoppen elementer

En workshop varer fire timer og bliver rammesat af en fortælling, der fungerer som indgang til og begrundelse for øvelser og aktiviteter gennem dagen. Fortællingen er helt overordnet, at skolen gennem det seneste halve år har deltaget i et hemmeligholdt eksperiment, hvor COALA (Center for Optimering af Android Læring og Adfærd) har byttet skolens lærere ud med robotter. Dette fordi COALA har ambitioner om at skabe mere effektiv og hensigtsmæssig opdragelse og uddannelse af den næste generation for (verdens)samfundets skyld.

Der bliver brugt video til at understøtte fortællingen, og de fire timer er opdelt i forskellige 'runder' for at skabe en god dynamik omkring aktiviteterne. Runderne består af videoer, øvelser, 'hemmelige breve' og afsluttende opsamling og refleksion.

Erfaringer

Frirummets ønske har også været at initiere til konkret handling og ikke blot snakke om betydningen af at handle.

Erfaringerne fra workshoppen viser, at:

- skolen er et interessant 'rum' at arbejde med deltagelse, demokrati og engagement i, fordi eleverne er vant

til at modtage beskeder, forstå og udføre definerede opgaver og respektere autoriteters beslutninger.

- modstand og det at 'gå ud over' opgavens rammer ikke er naturligt for eleverne, der i stedet arbejder loyalt med de instruktioner, der tilhører opgaven, hvilket understreger betydningen af workshoppen.
- øvelsen har bidraget til samtaler og generering af spørgsmål omkring gensidig respekt for forskellighed, som er afgørende for, at vi som samfund og mennesker flytter os. Øvelserne tænkes også at kunne integreres i den almindelige undervisning.

Udfordringerne

Det viste sig at være udfordrende at rejse landet rundt med det samme koncept, fordi det ikke nødvendigvis passede til alle klasserum. Desuden peger Frirummet på, at det har været tidskrævende. Derudover komplicerede det brede aldersspænd mellem eleverne den pædagogiske opgave med at 'inddrage alle'.

! Frirummets fem pædagogiske principper

- #1 Vi rammesætter mødet og samtalen med 'den anden' for at styrke konfliktrobusthed
- #2 Vi opfordrer til kritisk refleksion over det allerede eksisterende
- #3 Vi prikker til den sociale fantasi
- #4 Vi skaber rum til det uperfekte
- #5 Vi skubber på forandring gennem handling.

Møder på Hal-vejen

I forbindelse med kommunal- og regionsrådsvalget i 2021 bevilgede Tuborgfondet 100.000 kr. til, at Frirummet kunne facilitere dialogmøder mellem unge med forskellig baggrund. Den oprindelige tanke var, at FGU-skoler, højskoler, lokale foreninger, jobcentre, SOSU-skoler og erhvervsskoler skulle deltage.

Projektet er interessant, fordi det eksperimenterer med de potentialer, der er i, at formelle uddannelsesinstitutioner, civilsamfundsinitiativer og lokale foreninger arbejder sammen og dermed udfordrer grænserne og udforsker mulighederne i mødet mellem formelle og uformelle dannelsesrum.

Projektet skulle sætte fokus på unges demokratiforståelse og demokratiske deltagelse – dels via konkrete 'Møder på Hal-vejen' og dels gennem en SoMe-kampagne, som udsprang af møderne.

Målet med projektet var bl.a.:

- at få unge, som ellers ikke ville stemme, til at stemme ved kommunal- og regionsrådsvalget 2021
- at inspirere og motivere unge landet over til at deltage i den offentlige debat på baggrund af kampagnens budskab.

Møderne foregik som walk-and-talks i lokalområdet. De unge samarbejdede om 'et fælles tredje' og producerede indslag/film til SoMe-kampagnen for at opfordre andre unge til at stemme og til at deltage i den offentlige debat.

Læringsperspektiver fra Hal-vejen

Projektet har draget læringsperspektiver med sig, som kan komme fremtidige aktører til gavn.

Frirummets materiale viser, at der har været arrangeret og afholdt otte 'Møder på Hal-vejen', hvilket er tæt på målet om at afholde ti møder. Evalueringen viser, at det i halvdelen af tilfældene ikke lykkedes at sætte et møde op mellem to parter, hvorfor konceptet i nogle tilfælde i stedet blev gennemført for højskoleelever. Dette kan skyldes, at projektet skulle tilpasses en kommunalvalgstramme, og at det viste sig tidskrævende og vanskeligt at koordinere og fastlægge mødedatoer mellem forskellige institutioner. Et perspektiv kan derfor fremadrettet være at afsætte midler til etableringen af samarbejdet mellem skoleformerne, før projekter som dette sættes i gang.

Der er dog flere tilfælde, hvor det er lykkedes at etablere 'Møder på Hal-vejen' mellem FGU-skoler og højskoler, hvor projektet har bragt parter sammen, som ikke ellers ville mødes. Frirummets materiale peger på, at mødet mellem de meget forskellige grupper kan opleves intimiderende – både for undervisere og elever. Derfor er netop konceptets praksis med både walk-and-talks og arbejdet omkring et fælles tredje som en film eller et andet produkt vigtige elementer at indtænke i fremtidige dialogmøder. Et greb, der kan bruges i mange forskellige sammenhænge, idet evalueringen viser, at det har haft en positiv effekt på samtalen og elevernes koncentrationsevne. Det skabte et fælles 'mødested' i en konkret opgave.

Endelig har de lidt formelle 'møder' med andre og det at 'modtage gæster' gjort, at eleverne har været opmærksomme på deres egen fremtræden på en anden måde end ved den almindelige skolegang.

Frirummets digitale aftryk

En kortlægning af Frirummets aktiviteter og resultater vil være mangelfuld uden at se på Frirummets digitale aftryk. I flere af Frirummets aktiviteter har digital synlighed, digital rækkevidde og digitale redskaber været en integreret del af planlægningen, udførelsen og evalueringen af projekterne.

Alle sociale mediekkanaler er blevet brugt strategisk til at styrke og udvide Frirummets netværk og til at synliggøre og markedsføre de aktiviteter, der kræver tilmeldinger.

YouTube og podcast

Video- og lydmateriale fra forskellige arrangementer, debatter, interviews, events m.m. giver et hurtigt og dokumentaristisk indblik i, hvordan deltagerne har oplevet det at deltage i aktiviteterne. Seere og tilhørere kan derved få indblik i, hvordan forskere, politikere og unge tænker om at deltage i formaterne og de forskellige aktiviteter, som Frirummet har faciliteret, og hvad formaterne kan. Frirummet har publiceret og promoveret Frirumsdebatter, workshops m.m. frit tilgængeligt på YouTube og via podcasts.

En del af materialet er udgivet for tre år siden, i 2020, hvor coronakrisen rasede, hvilket betyder, at der muligvis er arbejdet mere effektivt på at brede budskabet omkring Frirummet i det år. Det aktuelle billede er dog, at YouTube-videoerne tilsammen ikke har opnået så mange visninger. Eksempelvis har den mest populære video opnået 614 visninger, hvilket kan være et udtryk for, at Frirummet i højere grad har brugt YouTube som en slags 'kanal' til at dokumentere aktiviteterne. Sammenlignet med de tre producerede podcasts, som har fået markant flere lytninger (ca. 3.000), har videomaterialet således ikke dannet et lige så kraftigt digitalt aftryk, når man ser på på antal visninger.

Online Frirumsdebatter

Flere debatpiloter har eksperimenteret med en online udgave af Frirumsdebatten, og tilbagemeldingerne er positive. Onlinedebatterne har været promoveret gennem Frirummet og forskellige biblioteker, og ifølge debatpiloterne har deltagerkaren været bred, og i nogle tilfælde har omkring 300 deltaget. Formatet har altså potentiale til at nå flere deltagere på én gang end det fysiske.

”Jeg er slet ikke i tvivl om, at der er nogle, der logger ind på sådan en debat, fordi de synes, den er spændende, som ikke ville dukke op til den, hvis den foregik fysisk eller på et bibliotek. (...) Når folk sidder til en debat og kan spørge om noget online, så er tærsklen i forhold til at stille – og turde at stille – spørgsmål måske også lavere.”

(Debatpilot)

Ifølge debatpiloterne er der dog også begrænsninger ved formatet, fordi der ikke kan foregå den samme vekselvirkning som ved et fysisk møde.

! Frirummets sociale medier

Facebook: Knap 2.000 følgere, som primært er mennesker og organisationer, Frirummet har været i berøring med.

LinkedIn: Knap 265 følgere, hvor mange af dem er debatpiloter og mennesker, der har en professionel eller personlig interesse i Frirummets indsatsområder.

Instagram: Knap 400 følgere. Mediet er blevet brugt til mere hverdagsagtige stories til en yngre målgruppe.

(Juni 2023)

Fremadrettede perspektiver for Frirummets aktiviteter

Kortlægningen viser, at Frirummets formål har vakt genklang og engagement. Frirummet har desuden sat et bredt geografisk aftryk, og formaterne har pædagogisk forskelligartet karakter, som passer til forskellige kontekster og målgrupper. Ligeledes har de involverede aktører forskellige præferencer. Nogle trives i det faste format i Frirumsdebatten, andre bedre i friheden, som den opleves i Politik & Poesi. Hvis man vil endnu mere med Frirummet, kan man med fordel overveje nedenstående perspektiver.

Debatpilotuddannelsen

Idet Frirummets sekretariat er lukket, er det nærliggende at tro, at der ikke uddannes flere debatpiloter. Der kan derfor være behov for at styrke incitamenterne og platformene for den erfaringsudveksling, som sker blandt debatpiloterne. Enten via konkrete initiativer som inspirationsseminarer eller digitale platforme med dialogbaseret erfaringsudveksling og faglig sparring.

Debatpiloterne er repræsentanter for Frirummet og kan derfor sættes i spil på en ny og mere aktiv måde – f.eks. som ansvarlige koordinators for debatpiloterne generelt. Der synes at være interesse i at deltage i fagfællesskaber, både på de frie skoler, men også i samarbejde med andre aktører herunder biblioteker og andre folkeoplysende aktører. Via fagfællesskaber kan de bidrage til at formidle formatets styrker og udfordringer samt undervise – ikke bare i Frirumsdebatten, men også i værdierne og de forskellige nuancer og teorier, dialogformen bringer med sig og står på skuldrene af.

? Skal der være en form for rejsehold af debatpiloter fremadrettet?

? Hvilke potentialer er der i at nå bredere ud ved at fokusere på at styrke de landsdele, hvor der er ganske få aktive debatpiloter?

Frirumsformatet

Der er debatpiloter på eksempelvis universiteter og biblioteker, som kan tænkes ind i at udvikle de teoretiske perspektiver og udvide det teoretiske og forskningsmæssige fundament, som Frirummet står på.

Flere debatpiloter giver udtryk for, at Frirumsformatet giver en anden tid til refleksion, og det er et element, man kan tage med i andre undervisningssammenhænge – for eksempel på universiteter og university colleges. Men potentielt også på ungdomsuddannelser generelt set, herunder nogle af dem som allerede har udvist interesse for og deltagelse i nogle af indsatserne, eksempelvis FGU.

? Kan elementerne fra Frirumsdebatten sættes i spil i andre sammenhænge end undervisningen på de frie skoler? (Find evt. inspiration i Frirummets bog 'Mod fællesskab')

Foto: Frirummet

Politik & Poesi

Formatet kan potentielt udbredes, og i den forbindelse kan det være relevant at se på, hvordan formatet bliver mere håndgribeligt for potentielle arrangører. Dette for eksempel ved at gøre de gode erfaringer fra tidligere arrangører frit tilgængelige på hjemmesiden eller ved at facilitere inspirationsworkshops, hvor tidligere arrangører fortæller om deres erfaringer.

Formatets smidighed gør, at det kan tilpasses arrangørernes kontekst og målgruppe. Derfor har formatet også potentiale til at nå ud til alternative målgrupper.

Man kan eksempelvis indtænke bibliotekerne, der har et fagligt personale, som både har litteraturen og den folkeoplysende opgave som omdrejningspunkt, som nogle, der fremadrettet kan løfte opgaven med at arbejde med formatet. Men også mindre aktører og folkeoplysende skoler som daghøjskoler eller aftenskoler vil kunne sætte formatet i spil i langt højere grad på grund af deres frie tilrettelæggelsesform og ansvar for almen dannelse og fritidsliv.

Digitalt aftryk

Der kan udvikles på at bringe de digitale initiativer endnu mere effektivt i spil. Der er ligeledes potentiale i at nå unge på de platforme, hvor de befinder sig. Men spørgsmålet er, om man i stedet bør fokusere på at bruge de digitale platforme til at styrke Frirummets faglige samarbejdsnetværk, idet eksempelvis Facebook og LinkedIn bruges af andre fagprofessionelle.

? Kunne man forestille sig at eksperimentere med et onlineformat af Frirumsdebatten for at gøre tærsklen for deltagelse lavere?

Workshops

Formatet kan fremadrettet differentieres, så det tilpasses klasstrinnene. Samtidig kan det være relevant at afholde en række workshops hen over nogle forskellige dage i et afgrænset område for at imødekomme tidsudfordringerne, som beskrevet tidligere.

Formatet kan eksempelvis også uddelegeres til debatpiloterne på fri- og efterskolerne, hvor der er et solidt erfaringsgrundlag at trække på i lærer- og forstandergruppen.

Møder på Hal-vejen

Formatet kan potentielt anvendes op til og under valgperioder, hvor 'ulige' parter mødes og gennem et fælles tredje arbejder med aktuelle politiske emner. I den forbindelse er det vigtigt, at mødet ikke bliver asymmetrisk, men at faciliteringen heraf bliver tilrettelagt med blik for inklusion og pædagogiske differentieringsmuligheder.

Dertil kan der potentielt etableres forpligtende arbejdsfællesskaber med ungdomsuddannelser og foreninger, så medejerskab og fælles engagement imødekommer nogle af udfordringerne med tids- og skematilrettelæggelser og de generelle, strukturelle udfordringer, der har været med formatet.

? Kunne man forestille sig møder på tværs af lande – multikulturelle møder på Hal-vejen evt. i samarbejde med EU?

Folkets Journalistpris

Folkets Journalistpris er indstiftet af Frirummet og gives til journalistik, der lever op til FINT-kriterierne og styrker den offentlige samtale.

Folkets Journalistpris stiller skarpt på mediernes rolle og ansvar i demokratiet. Ambitionen med prisen er at anerkende journalistik, som folket mener styrker demokratiet og sætter gode rammer for den offentlige debat. Som tidligere nævnt er der en udfordring blandt de unge, når det kommer til demokratisk selvtilid. Derfor giver Folkets Journalistpris en særlig stemme til ungdommen gennem ungepanelet.

Ungepanelet bestod i 2023 af 42 unge fra syv forskellige frie skoler. Den 18.-19. april mødtes de på Ungdomsøen ud for København til et intensivt arbejdsdøgn, hvor de diskuterede, hvordan de nominerede lever op til prisens kriterier, samt hvad god journalistik er. Ungepanelet sluttede med at præsentere deres holdninger for de fem nominerede medier og for den voksne fagjury, der efterfølgende tog ungepanelets betragtninger med i deres endelige valg af en vinder.

Glimt fra arbejdsdøgn på Ungdomsøen

På Ungdomsøen blev eleverne inddelt i grupper på tværs af skoler og alder og sendt ud på stjerneløb, der bestod af fire debatstationer, som var placeret udenfor rundt på øen.

Ingen af stationerne var ens i den forstand, at hver station havde fokus på hvert sit nominerede medie. Dernæst var fremgangsmåderne baseret på fire forskellige 'Fririumsøvelser', der træner at debattere og argumentere:

- Bønneøvelsen
- Byg et argument
- Holdningsbarometeret
- Filosofi-runden

Fælles for dem alle var, at pointer og drøftelser blev noteret på store plakater, som var inddelt i fire felter (F, I, N, T).

! FINT-kriterierne

Prisen bliver uddelt i henhold til fire grundlæggende journalistiske kriterier: **Fællesskab**, **Inspiration**, **Nuancer** og **Tillid**.

Journalistikken bør styrke modtagerens følelse af at være en del af fællesskabet, udfolde en sags kompleksitet og give plads til nuancer med respekt for de forskellige synspunkter, så man undgår polarisering.

Dernæst bør journalistikken inspirere modtageren til at reflektere over emnet og sin egen holdning samt give modtageren mod til at engagere sig.

Først og fremmest skal journalistikken være troværdig og tillidsvækkende.

! Ungepanelet 2023

Dette års ungepanel bestod af 17 friskoleelever, 18 efterskoleelever og 7 højskoleelever fra følgende skoler:

Bordings Friskole
Gudenådal Friskole
Rønne Efterskole
Osted Efterskole
Ærø Efterskole
Hadsten Højskole
Askov Højskole

'Bønneøvelsen'

En af stationerne foregår på kajen på Ungdomsøen, hvor grupperne på skift bliver introduceret til 'bønneøvelsen'.

Hver gruppe bliver inddelt i mindre grupper og får herefter tildelt fem kaffebønner hver. De skal efterfølgende tage stilling til forskellige udsagn, som er printet ud på små lapper papir, såsom:

- 'Børn og unge ved ikke nok om samfundet til at blande sig i debatten.'
- 'Jeg oplever ofte, at journalistik afkræfter mine fordomme.'

Én bønne angiver, at de er meget uenige i udsagnet, og fem bønner angiver, at de er meget enige. Én fra gruppen læser udsagnet op, hvorefter de unge hver især reflekterer over deres holdning, inden de tæller til tre og viser deres valgte antal bønner til de andre i gruppen. De tager derpå en runde, hvor de hører de forskellige argumenter for, hvorfor de har valgt, som de har.

! Observationer fra 'bønneøvelsen'

- De bliver 'tvunget' til at danne deres egne holdninger, inden de skal 'afsløre' den over for de andre og dernæst argumentere.
- De spørger nysgerrigt ind til hinanden og hjælpes ad med at forstå og afklare.
- Der er for lidt tid afsat til øvelsen, og for en af grupperne betyder det, at opsamlingen virker til at gå lidt for hurtigt.

Glimt fra den demokratiske øvebane

Efter stjerneløbet får grupperne mulighed for at præsentere, hvem de synes, der skal vinde Folkets Journalistpris. Her bliver de fire grupper delt i tre, hvor de mødes med hver deres repræsentant fra juryen. Der er forskel på, hvordan jurymedlemmerne griber det an.

I den ene gruppe bliver hver elev på skift bedt om at argumentere for deres valg, og jurymedlemmet noterer navn og de vigtigste pointer. Da de hver især har fremlagt, hvad de mener, gennemgår de i fællesskab de medier, som færrest af de unge har nævnt. Alle bliver altså inddraget og får lov at give sin holdning til kende.

I en anden gruppe spørger jurymedlemmet ud i plenum, hvem der skal have prisen, og hvor der er mest energi. Det betyder, at det kun er cirka halvdelen af gruppen, som bidrager til samtalen, og det er primært højskoleeleverne, der bidrager mundtligt. I denne gruppe er der desuden forskel på, hvor meget eleverne har arbejdet med medierne hjemmefra, og hvor godt de kender til dem, hvilket kan have indflydelse på deres bidrag til samtalen.

Herefter skal grupperne på skift fremlægge, hvad de er kommet frem til, der karakteriserer god journalistik. Denne session foregår i plenum og er faciliteret af et jurymedlem, som også stiller uddybende spørgsmål.

Grupperne har mange perspektiver med, og de refererer til de forskellige medier på tværs, hvilket tyder på, at processerne tidligere på dagen har klædt dem godt på til nu at byde ind med deres pointer.

Inden fremlæggelsen får ungepanelet uddelt røde og grønne kort, som de kan bruge til at tilkendegive, om de er uenige eller enige i nogle af de spørgsmål, som bliver stillet i plenum.

Dette greb gør, at den gruppe af unge, som ikke er i gang med at fremlægge, fortsat bliver inddraget og ikke mister koncentrationen. Det bliver desuden en form for demokratisk proces, hvor de unge skal tage stilling til, om de er 'for' eller 'imod' et udsagn. Herefter bliver nogle udpeget til at forklare, hvorfor de har det standpunkt.

Når de unge bliver spurgt til, hvem de synes, der skal vinde prisen, lægger flere af dem vægt på, at ét af medierne i hvert fald ikke bør vinde, fordi de ikke er repræsenteret på arbejdsdøgnet.

” [X] har brug for at vinde, for jeg føler, at prisen kan skubbe lidt til det. De andre havde ikke engang nogle med herude, de gik måske ikke så meget op i det som de andre, og jeg synes bare, det er vigtigt at have en repræsentant ude.”

(Friskoleelev)

De unges udbytte af arbejdsdøgnet

Når de unge bliver spurgt til, hvad det har betydet for dem at deltage i arbejdsdøgnet, fremhæver flere, at de føler, at de har fået en stemme.

” Det er megafedt at have indflydelse på prisen. Man føler sig hørt, og det er sygt fedt, at de har taget sig tid til at stable sådan et arrangement på benene.”

(Højskoleelev)

Det handler for de unge ikke kun om at være med til at udvælge en vinder, men lige så meget om hele processen omkring Folkets Journalistpris.

” Også at man kommer herud og oplever alle mulige ting, og at vi mødes og evaluerer, så man ikke bare skal gå ind på nettet og stemme på, hvem man synes, der skal vinde. Det virker lidt mere vigtigt [på den her måde, red.]”

(Friskoleelev)

” Det er også fedt, at jeg får trænet min debatskills. Jeg kan godt lide det, og vil gerne med en anden gang.”

(Friskoleelev)

For de højskoleelever, der har søgt ind på journalistuddannelsen, har arbejdet med FINT-kriterierne op til arbejdsdøgnet bekræftet dem i, at de skal arbejde med journalistik. De tillægger desuden arbejdsdøgnet stor betydning.

” Det er ret relevant i forhold til, at vi er ved at søge ind på DMIX lige nu, og hvis vi kommer så langt som til samtalen, så vil vi gerne nævne det til samtalen.”

(Højskoleelev)

Arbejdsdøgnet får desuden den betydning, at de unge bliver introduceret til nye former for journalistik, som de giver udtryk for, at de ikke selv havde fundet frem til. Flere regner med, at de fremover kommer til at bruge medierne.

” Jeg er mere på udkig efter, hvor jeg får mine nyheder fra, hvor kritisk skal jeg være overfor det her journalistik, er det her god journalistik? Det kommer jeg til at tænke mere over i stedet for bare at tænke 'okay det er nyheder, det er rigtigt'.”

(Efterskoleelev)

Ungepanelets sammensætning

Formålet med arbejdsdøgnet på Ungdomsøen var at bidrage til unges deltagelse og handletillid i den demokratiske samtale. I nedenstående berøres nogle af de tematikker, som kan være betydningsfulde for netop dette, og som også kan tjene som fremtidige perspektiver i tilrettelæggelsen af arbejdsdøgnet og hos de enkelte undervisere, der sender elever afsted.

Alder

Ungepanelet bestod både af elever fra friskoler, efterskoler og højskoler, hvorfor aldersspændet i nogle grupper var stort. Højskoleeleverne var i undertal, men aldersspændet blev alligevel bemærket af flere af dem:

” *Det er en sjov blanding aldersmæssigt, fordi vi har forskellige indgangsvinkler, og vi kommer altså til at overrumple lidt, fordi vi har nogle andre forudsætninger.*”

(Højskoleelev)

” *Jeg synes, det har været et fedt koncept. Personligt ville jeg have ønsket, at springet havde været mindre. Nu går vi på højskole, og vi var i gruppe med 9. klasser, så hvis der også havde været gymnasieelever eller noget lignende.*”

(Højskoleelev)

Ovenstående oplevelser blev genkendt af en efterskolelærer, som oplevede, at der opstod en aldersbetinget forsigtighed hos den gruppe elever, han havde med. En anden lærer bemærkede desuden, at det var begrænset, hvor meget eleverne blandede sig på tværs af alder.

I grupperne sås det ligeledes, at de yngre elever i nogen grad holdt sig lidt tilbage. Særligt i én af øvelserne, hvor hver af de mindre grupper bestod af to højskoleelever og én 9. klasseselev. Her var det primært højskoleeleverne, som tog ordet, men de var samtidig opmærksomme på at give plads til de yngre. Det store aldersspænd fordrer altså, at man pædagogisk arbejder med at få inddraget alle elever.

Foto: Signe Damkjær, Frirummet

9. klasseseleverne fra grupperne gav udtryk for, at aldersforskellen var en udfordring, men ikke nødvendigvis negativ, da aldersspændet for dem har bidraget til ekstra læring.

” *Jeg tror, vi lærte megameget, fordi vi var sammen med nogle ældre. Jeg er glad for, at jeg kom i den her gruppe.*”

(Friskoleelev)

Fagligt ståsted

De deltagende højskoleelever var særligt orienteret mod journalistikken som fagfelt. Dette element havde, ligesom alderen, også betydning for forudsætningerne for at deltage, specifikt i forhold til kendskabet til konstruktiv journalistik samt betragtninger på journalistikken i det hele taget. Men selvom det faglige ståsted var forskelligt, handlede det i lige så høj grad om, at de yngste også fik en stemme.

” *Jeg synes, det giver god mening at inddrage fremtidens publikum for journalistisk, og det er et fedt initiativ.*”

(Friskoleelev)

Der var desuden forskel på, hvor meget eleverne havde arbejdet med de nominerede medier og Frirummet's inspirationsmateriale i undervisningen som forberedelse til arbejdsdøgnet. Det gjorde, at nogle elever er meget velforberedte, mens andre ikke var det. Det kan have haft betydning for de unges oplevede eget-engagement og handletillid og kan måske forklare, hvorfor der var stor forskel på, hvor meget de unge bød ind. Samtidig kan det have den fordel, at der var færre forudindtagne holdninger. Der var dog stadig en form for asymmetri, som er værd at være opmærksom på.

De særligt udvalgte

I introduktionen beskrev vi, hvordan unges demokratiske deltagelse varierer og desuden afhænger af deres demokra-

tiske selvtillid. De unge, der deltog på arbejdsdøgnet, var en særlig udvalgt gruppe af unge. Det var elever fra de frie skoler, og fra nogle skoler var de udvalgt ud fra deres faglige interesse eller faglige overskud.

En friskolelærer fortalte, at hun havde vurderet ud fra, at det var elever, som kunne klare at være væk fra skolen inden eksamen, at de var gode til at debattere og deltage i den sociale oplevelse, samt at det var elever, som havde brug for at blive fagligt udfordret. Arbejdsdøgnet sås således at bidrage med et fagligt udviklingsrum for denne gruppe af elever. I dette tilfælde var det de 'fagligt stærke' unge, der deltog i arbejdsdøgnet. Det generelle billede var dog mere nuanceret. En anden lærer fortalte, at han havde udpeget nogle stykker, som han mente ville synes, det var interessant at deltage. Den pågældende lærer havde ikke deltaget tidligere og var blevet anbefalet det af sin leder, som er uddannet debatpilot. Han udvalgte i højere grad ud fra, hvilke unge der syntes, det lød spændende. Der synes således at være meget forskellige kriterier for, hvilke unge der deltog i arbejdsdøgnet, og det kan der være nogle udviklingspotentialer i.

Fremadrettet kan der være et perspektiv i at overveje, i hvilket omfang det er de 'ressourcestærke' elever, der deltager i arbejdsdøgnet, og hvilke andre elever der også kan bruge dette faglige løft. Arbejdsdøgnet kan potentielt også styrke unge, som ikke nødvendigvis har de faglige og personlige kompetencer til at indgå i demokratiske deltagelsesprocesser. Det er således en overvejelse værd, hvem det er, der tilbydes et deltagelsesrum, og hvad der sker hos de elever, som ikke har været en del af arbejdsdøgnet hjemme på skolerne, ligesom det er relevant at undersøge grænsefladerne. Kunne man overveje at trække på erfaringerne fra 'Møder på Hal-Vej'en' og skabe rum for, at også for eksempel unge fra erhvervsuddannelser deltager i arbejdsdøgnet?

Fremadrettede perspektiver for Folkets Journalistpris

Oplevelsen hos de unge er generelt, at de har fået utrolig meget ud af at deltage på arbejdsdøgnet, og at det har rykket noget hos dem – både fagligt og personligt. På arbejdsdøgnet foreslog de en række idéer til, hvordan processen omkring Folkets Journalistpris kan udvikles fremadrettet. Med dem in mente kan man overveje nedenstående, hvis prisen skal føres videre eller videreudvikles.

Diversitet i ungegruppen

Man kan overveje, hvordan man kan få inkluderet flere elever i processen, så flere bliver en del af deltagelsesrummet, og flere elever kommer til at arbejde med Frirummets værdier. Som lærer kan man også overveje, hvilke kriterier man udvælger eleverne ud fra. Desuden er der potentiale til at udvide det til flere skoleformer. Der er en hel uddannelsessektor, som endnu har til gode at opleve at deltage i

arbejdsdøgnet. Ligesom flere af de andre Frirumsformater har rakt ud til andre grupper, kan arbejdsdøgnet og prisen det måske også?

Folkets eller de unges pris?

På arbejdsdøgnet studsede flere af de unge over, at prisen hedder 'Folkets Journalistpris', når det er de unge, der bliver givet en mulighed for at sige, hvem de synes, der skal vinde. Evalueringen viste, at de unge baserede deres vurdering på deres egne præferencer og de medier, de kendte. Det betød, at der var uoverensstemmelse mellem, hvem de unge pegede på, og så den vinder, som den voksne fagjury valgte ud fra prisens formål. Fremadrettet kan man overveje, om prisen bør kaldes 'Ungdommens Journalistpris', eller om man bør gøre det mere klart, at det er prisens formål – at styrke den offentlige samtale – de unge skal vurdere ud fra.

Sammensætning af jury

I Frirummets principprogram står, at man skal væk fra 'som-om'-demokratiske processer og i stedet hen imod at skabe reelle handlerum, magt og indflydelse på ting, der betyder noget. I forhold til Folkets Journalistpris kan et fremadrettet perspektiv være at invitere repræsentanter fra ungepanelet med i den sidste del af processen også som en del af juryen, fordi det i sidste ende er juryen, der bestemmer, hvem der skal vinde Folkets Journalistpris.

Forberedelse inden arbejdsdøgnet

Som tidligere beskrevet var der stor forskel på, hvordan de forskellige skoler havde forberedt sig forud for arbejdsdøgnet. Det betød, at forudsætningerne for at deltage varierede på tværs af de unge.

For at komme det i forkøbet fremover og udligne forskellene mellem de unges faglige ståsted, kan man overveje, om der skal udstikkes nogle retningslinjer i forhold til forberedelsen forud for arbejdsdøgnet – både i forhold til FINT-kriterierne, men måske endnu vigtigere i forhold til de nominerede medier. Man kan overveje, om flere af de deltagende skoler kan få adgang til de medier, som kræver et abonnement, så de har mulighed for at få et indgående kendskab til de nominerede medier, inden de skal tage en beslutning om, hvem der skal vinde prisen.

Mod forankring og udvikling af Frirummet

Kortlægningen af Frirummets samlede aktiviteter viser, at:

- projektet har sat et bredt geografisk aftryk
- projektet har uddannet et stort antal debatpiloter, der oplever et værdifuldt fagligt og personligt udbytte
- projektet har lavet et grundigt pædagogisk arbejde mod at styrke demokratisk deltagelse eksempelvis ved ungepanelets kvalificering af Folkets Journalistpris
- projektet er et civilsamfundsinitiativ, som engagerer de deltagende parter og inspirerer til nye vinkler på den demokratiske samtale og det demokratiske engagement.

Evalueringen peger derfor på, at Frirummet lykkes med:

- at arbejde udviklingsorienteret med samtalen som livsform og debatform
- at bidrage med en styrkelse af den demokratiske samtale, hvor det at lytte og være nysgerrig er i centrum
- at give den demokratiske deltagelsesmulighed nye pædagogiske ben at gå på gennem materialeplatformen
- at være til stede i hele landet og dermed styrke borgernes deltagelsesmuligheder bredt nationalt.

Foruden evalueringen her viser udgivelserne 'Blev du klogere' og Frirummets 'Mod fællesskab' et eksperimentelt udviklingsarbejde, der er lykkedes gennem fondsfinansierede midler fra Samfonden og TrykFonden.

Fondsmidlerne er nu udløbet, og erfaringerne skal trækkes ind i initiativforeningerne for at kunne forankres og leve videre. Derfor peges her på konkrete udviklingsperspektiver baseret på erfaringerne fra evalueringen.

Debatpiloterne

For at sikre kontinuerlig udvikling af debatpiloterne anbefales det aktivt at udvikle og understøtte et debatpilotnetværk, der kan sikre faglig udvikling og erfaringsopsamling. F.eks. i form af et 'debatpilotrejseshold', et 'alumni-netværk' eller faste årlige udviklingsdage, hvor to-tre debatpiloter mødes og skiftes til at facilitere udviklingsdage.

For at understøtte debatpiloternes oplevede udfordringer med omsætning anbefales det at udbygge Frirummets inspirationsmateriale med tematikker som sceneskræk, det upartiske kropssprog, den gode arrangør, den gode debattør og den gode deltager. Man bør derudover have fokus på at støtte de nyuddannede debatpiloter i forhold til at få arrangeret deres første Frirumsdebat.

For at understøtte debatpiloternes teoretiske afsæt, kan debatpiloter på universiteter og biblioteker inviteres ind i en aktiv teoriudviklingsgruppe, som kontinuerligt arbejder med blikket for, at det teoretiske afsæt for Frirumsdebatten udvikles. Kunne der være studerende, der gennem bachelor- og specialeprocesser kan arbejde med at videreudvikle Frirummets teoretiske afsæt?

Formaterne

Undervisningsmaterialerne kan integreres i de frie skolars årshjul gennem lokale aftaler og hverdagsnære 'cases' samt udbredes til andre skoleformer. Ud fra det erfaringsarbejde, som også er opsamlet i 'Mod fællesskab', kan formaterne tænkes at få en aktiv rolle i det formelle uddannelsessystem – f.eks. på FGU.

For at imødekomme debatpiloternes udfordringer med tilrettelæggelse og det generelle tidskrævende arbejde, der ligger i at holde Frirummets initiativer kørende, kan der med fordel udvælges nøglepersoner i debatpilotnetværket,

som ønsker at påtage sig nogle af de opgaver, sekretariatet hidtil har varetaget.

Man kan tænke en hjemmesideløsning ind, hvor man tilbyder synlige 'lister' med debattører, som 'køber ind på konceptet' eller er velegnede til bestemte emner. Ligesom Frirummets digitale aftryk med fordel kan bringes mere aktivt i spil.

Nye aktører – herunder daghøjskoler, aftenskoler og biblioteker og lignende med særlige tilrettelæggelsesforudsætninger – kan sættes i spil. De er ikke 'låste' i bestemte årshjul og har en særlig debatforpligtelse, hvormed de med fordel kan bidrage til at udvikle bl.a. Politik & Poesi. Erfaringerne kan også samles på hjemmesiden og fungere som en faglig udviklings- og idéplatform.

Udvidelse af målgruppen

Man kan tænke i, om de unge i forbindelse med udviklingsrejser eller projekter kan bidrage til, at Frirummet bryder de nationale grænser. Enkelte har allerede gjort sig erfaringer med at involvere de unge og arbejde med de pædagogiske principper i samarbejde med andre lande. Men også herhjemme kan 'udsatte boligområder' og andre foreninger, som arbejder med unge, der i høj grad står uden for det demokratiske fællesskab, arbejde med grebene, som de udspringer sig i møder på Hal-vejen. På den måde kan Frirummet også opnå en større diversitet i ungegruppen. Man kunne desuden overveje, om Frirummet kan have en rolle i generationsmøder eksempelvis mellem ældre og unge eller forældre og børn.

Folkets Journalistpris

Frirumsformaterne bryder med den gængse tidspressede nyhedsdækning, og Folkets Journalistpris forsøger at påvirke denne. Formaterne tillader tid og fordybelse, som står i

modspætning til den nyhedsdækning, der ellers eksisterer på TV og sociale platforme, og kan samtidig ses som en positiv add-on dertil.

Man kan overveje at give medierne en mere aktiv rolle under arbejdsdøgnet og efterfølgende udviklingsopgaver, der følges op på året efter: Hvordan har mediet omsat den viden og de perspektiver, som Ungepanelet sammen med juryen pegede på var årsagerne til, at de vandt prisen? Ligesom man helt konkret kan integrere FINT-elementerne på formelle journalistuddannelser landet over, på skrivelinjer på højskoler m.m.

Ved at medierne og journalister generelt arbejder med Frirummets pædagogiske principper og holdes op på nogle af læringspunkterne fra arbejdsdøgnet i udviklingsarbejdet efter tildelingen, kan der potentielt skabes grund for, at Frirummet når endnu længere ud og på den måde fortsætter arbejdet med at sætte lys på nuancerne og give liv til den praktiske journalistik, som møder den brede befolkning.

Fotos: Frirummet

Eftertanker

Demokratiet er som sagt ikke statisk og kan ikke sikres, men skal kontinuerligt læres og udvikles i og af generationer. Hvis det skal lade sig gøre, fordrer det, at alle borgerne inddrages i og oplever ansvar for den demokratiske samtale. Til samtalen skal borgerne klædes på, ligesom den demokratiske samtales 'anatomiske' løbende er vigtig at være nysgerrig på – hvordan ser den ud, er der forandringer, i så fald hvordan forandrer samtalen sig, hvor foregår den, på hvilke platforme (f.eks. digitale), og mellem hvem?

Frirummet muliggør den nødvendige nysgerrighed på og afprøvning af den demokratiske samtale i dag og i fremtiden, ligesom projektets formater tillader, at vi forholder os til og kontinuerligt kommer i forbindelse med, hvilke demokratiske emner, samtiden kalder på, skal diskuteres – og ikke mindst hvordan.

Frirummet har tilbudt formater, der bevæger de mennesker, som deltager, fordi deres værdier får plads, og de oplever at blive lyttet til. Frirummet har også skabt et korps af debatpiloter, som potentielt og via deres arbejde inden for undervisning, journalistik og politik m.v. har adgang til og faglighed til at danne videre generationers demokratiske samtaleevne. Frirummet har potentiale til at nå endnu flere målgrupper og dermed inkludere borgere, der aktuelt står udenfor i den demokratiske samtale.

Frirummet har lavet et stykke pædagogisk udviklingsarbejde, også ved at idéudvikle og invitere andre civilsamfundsinitiativer og lokale partnere med i arbejdet. Frirummet har været med til at skubbe på en bevægelse mod en bedre offentlig samtale. Flere har set og oplevet på egen krop, hvad der sker, når målet er at blive klogere frem for at blive enige eller stå som 'vinderen' efter en debat.

Sådanne initiativer styres af interessefællesskaber, partnerskaber og brobygningsinitiativer, som mange kommuner i øjeblikket kalder på og ønsker at indgå i. Læringspunkterne fra Frirummets konkrete aktiviteter kan således med fordel trækkes ind i fremtidige kommunale samarbejdsprocesser, når de involverer civilsamfundet. Projektet demonstrerer, at det kan lade sig gøre at skabe ringe i vandet på flere niveauer; i mennesket, i samtalen og i samarbejder.

Projekter som Frirummet er afhængige af fondsmidler, og hvad betyder det, at den slags initiativer i stor stil finansieres på denne vis? Tre særlige eftertanker står i den forbindelse tilbage og åbner for nogle overordnede spørgsmål:

1 Civilsamfundsinitiativer som drivkraft for demokratiets udvikling – hvilke muligheder og udfordringer skaber det, at det er her, den demokratiske samtale udvikles og undersøges? Initiativer som Frirummet er ofte drevet af

Fotos: Kasper Munk Lillelund

ildsjæle, som kan drive projekterne langt og udvikle dem bredt. Initiativerne formes af ildsjælene, og gennem årene forandres initiativerne i takt hermed. Hvordan sikres en kontinuerlig udvikling af den demokratiske samtale, når denne placeres hos civilsamfundsinitiativerne og ikke på Christiansborg? Frirummets styrke ligger bl.a. i at have blik for den demokratiske samtale i flere rum: Medierne, politikernes og borgerne på det lokale bibliotek eller i den lokale friskole. Virkeligheden er imidlertid, at folkestyret primært påvirkes af de to førstnævnte. Politikerne ses ofte handlende på konkrete enkeltsager, som medierne har bragt frem i lyset. Kan erfaringerne fra Frirummet bringe civilsamfundets drivkraft frem som tydelig politisk navigation?

2 Evaluering af de 'ringe i vandet', der opstår ud af civilsamfundsinitiativer som Frirummet, er svære at måle kvantitativt, for hvordan måler man bevægelser i mennesker og offentlig samtale? Evalueringsformen har tilladt flere og andre metodiske tilgange til effekt- og resultatmåling og kan derfor ses som et bidrag til diskursive ændringer i 'blikket' på civilsamfundsborne initiativer. I den forbindelse er et interessant og fremadrettet perspektiv fondsfinansiering af projekter af lignende karakter. Hvad gør det ved projektets formål, ønskede effekt, løbende evaluering og handlekraft, at fonde med specifikke mål for øje definerer, hvilke projekter der sættes i søen og fortsætter, hvilke rammer de har, og hvordan deres fremtidige aftryk bliver? Hvilken betydning har det for vores demokratiudvikling, at det er fonde, som sætter rammen for, hvilke grupper og emner der er relevante at sætte fokus på? Hvilke vilkår giver det udvikling inden for folkeoplysningen? Er fondsfinansiering en kraft og styrke? Eller er det en ensrettende virkelighed for mange samfundsinitiativer i øjeblikket?

3 Tid er en mangelvare i projekter som Frirummet, men også andre steder i folkeoplysningen ses det, at tiden til at skabe de stærke samarbejder – at løbe aftalerne hjem – kræver noget ekstra. Nogle steder kan det blive en hindring for, at gode initiativer kan blive til virkelighed. Frirummet har vist, at selvom tid er en mangelvare og kan give forhindringer, skabes der også nye idéer, projekter kan tage uventede drejninger, og uforudsete muligheder kan opstå. Nogle af de bedste ideer opstod pludseligt og kunne ved fælles hjælp blive til virkelighed. Hvordan sikres, at initiativer får den nødvendige skabelsestid, og hvordan understøtter man en løbende erfaringsopsamling og den endelige forankring af initiativers positive erfaringer? Kan det lade sig gøre at identificere 'kritiske forgreningspunkter' og bevilge tid spontant i projekter som Frirummet til at forfølge kreativitet og muligheder? Frirummets aftryk viser, at det kan betale sig løbende at gøre ophold og tillade tid til at blive klogere og sætte den nye viden i spil.

Videncenter
for Folkeoplysning